

Lyndina E. Yu. Fenomenologiya of Speech Activity is in Works of E. F. Sobotovich

In the article basic concepts is exposed „speech”, „speech activity”, which are the elements of structure of „talking personality”. Maintenance and basic components of speech activity is certain on E. F. Sobotovich. It is proved that the separation of speech activity as a separate concept among the various processes of speech is important, because it gives an idea of the excellent properties, specific features of its components and mechanisms.

Key words: language, speech, speech activity, components, phonemic analysis, E. F. Sobotovich.

Стаття надійшла до редакції 02.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Горошкіна О. М.

УДК 37.034: 373.1

М. В. Сітцева

**МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ЗАСОБАМИ
МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ В УМОВАХ АГРЕСИВНОГО МЕДІА-
ПРОСТОРУ**

В умовах суспільства постмодерну, коли зростає інформаційна складова соціального простору, визначальну роль набуває феномен медіа як канал та інструмент транслявання інформаційних повідомлень. Актуальність питання вивчення медіа сьогодні не потребує доказів. Медіа обумовлюють інформаційні відносини у суспільстві, продукуючи та диктуючи нову систему взаємодії людини зі світом.

Особливо чутливою до цих трансформацій безумовно є дитина як найбільш соціально залежна особа. Засвоєння соціальних, моральних норм відбувається у неї шляхами, які досі не є досконало вивченими у психологічній науці, а тому можуть містити істотну небезпеку для її розвитку. Зокрема, широко обговорюваним є негативний вплив телебачення на особистість, яка формується. Проте окрім негативного, телебачення безумовно несе в собі і позитивний вплив на дитину-глядача, який часто ігнорується дослідниками психологічних проблем медіа, недооцінюючи при цьому сприятливий вплив медіа на особистість.

Зрозуміло, що сучасне життя вже не можна уявити без застосування медіа-технологій, тому зусилля психологів, педагогів та інших фахівців доцільно спрямувати на пошук шляхів адекватного сприйняття людиною нових інформаційних медіа-реалій, гармонійної взаємодії з ними при умові збереження власної особистісної цілісності.

Тож висуваючи постулат про значний негативний вплив медіа на розвиток особистості дитини, в тому числі і моральний, дослідник не повинен обмежуватися утилітарним підходом до аналізу цього явища, спрощуючи саме розуміння сутності такого багатогранного різнорівневого та полікомпонентного феномену як медіа-простір. Ми не схильні вважати медіа-середовище повністю безпечним та корисним для дітей, однак, пропагуючи більш прагматичний підхід до досліджуваного явища, вважаємо за необхідне віднайдення психологічно сприятливих для розвитку дитини резервів медіа.

Одним із найбільш популярних медіа-продуктів для дітей є мультиплікація. Ми розглядаємо мультфільм як медіа, адже він містить у собі всі основні ознаки медіа-продукту: спрямований інформаційним повідомленням, встановлює безпосередній контакт зі своїм глядачем – споживачем мультиплікаційного медіа, а також слугує каналом передачі необхідної інформації. В цілому, комплексне дослідження мультиплікації в контексті медіа-підходу бачиться нам досить перспективним.

Дослідників медіа у різних сферах наукового знання чимало. Їх внесок у розвиток сутності медіа-середовища вагомий, що значно розширює межі нашого дослідження, дозволяючи пов'язати його з інноваційними сферами життєдіяльності особистості. Серед провідних вчених, які розглядали змістові аспекти впливу мас-медіа та мультиплікації на особистість дитини відмітимо Л. Козиреву, Н. Маркову, І. Медведєву, А. Немирич, О. Петрунько, Л. Тимофєєву та ін. Психолого-педагогічні засади морального розвитку дитини висвітлені у дослідженнях І. Беха, О. Киричука, С. Максименка, В. Мухіної, Р. Павелківа, Ю. Приходько, Л. Хоружої та ін.

Роботи вітчизняних дослідників Н. Богомолова, В. Моляко, Л. Чорної присвячено проблемі деструктивного впливу медіа-засобів на розвиток особистості у сучасних умовах. Згідно досліджень А. Тарасова та С. Шебанової, тривалий перегляд сучасного телевізійного медіа сприяє появі низки деструктивних психологічних феноменів, серед яких одним з основних є формування надмірної агресивності у маленьких глядачів [7].

Метою нашого наукового пошуку є вивчення мультиплікації як форми сучасного дитячого медіа-продукту, який безпосередньо впливає на моральний розвиток підростаючої особистості. Окрім цього, одним із завдань ми ставимо огляд поняття медіапсихології як наукового напрямку, сфери застосування психологічних знань у медіа.

Якщо образно уявити, то інформація – це постійний безперервний потік значної сили, який надходить звідусіль і спрямовується як на кожну конкретну особу, так і на людство в цілому. Масштаби сфери медіа важко навіть уявити. Ще складніше, на наш погляд, визначити міру впливу медіа та його окремих компонентів на особистість.

Як ми вже зазначали, дитина є чутливою до будь-яких соціальних перетворень. Якщо в епоху модернізму домінуючими були ринково-

економічні відносини, зокрема відносини власності, то сьогодні, в епоху постмодернізму, провідними є інформаційні відносини та сфера споживання. Не випадково два останні поняття вживаються сумісно. Сьогодні інформація насамперед засвоюється шляхом споживання, і це є провідною характеристикою сучасного медіа-суспільства. Засвоєння інформації в сучасних умовах стає неможливим у зв'язку з її значною надмірністю. Це вимагає від розробників медіа-продуктів враховувати фактор „споживаності” при створенні певного продукту.

Споживання передбачає певну спрощеність трансльованої інформації, її деяку примітивізованість. Цей чинник враховується і в мультиплікації. Мультфільм, початково перебуваючи у статусі жанру кіномистецтва, поступово набуває статусу медіа-продукту з усіма відповідними його характеристиками впливу на особу.

Це приховує в собі суттєві загрози для повноцінного розвитку сучасної дитини. Постійне споживання медіа-продуктів призводить до звички поверхневого споживання, достатнього для розуміння сутності того, що відбувається. Відпадає потреба запам'ятовування інформації, адже будь-що необхідне легко можна віднайти у медіа-просторі. Замість звички аналізу виробляється навичка пошуку інформації. У таких умовах існує загроза втрати будь-якого розвивального сенсу медіа-джерел інформації, в тому числі і мультиплікації.

До того ж, сьогоднішню мультиплікацію повноправно можна вважати жанром медіа-мистецтва, адже сучасний мультфільм виготовляється з використанням новітніх анімаційних комп'ютерних технологій. Також мультфільм може бути інтерактивним, тобто таким, що передбачає безпосереднє включення дитину у процес взаємодії з медіа-середовищем (наприклад, у випадку з навчальними мультфільмами, які передбачають розв'язання дитиною завдань в ході перегляду мультфільму чи кліпу) [6].

Таким чином, поверхнєве споживання перешкоджає цілісному повноцінному засвоєнню особистістю трансльованих смислів. Якщо мультфільм не має в свої основі єдиної стрижневої лінії, сприйняття дитини є фрагментарним, уловлюються лише розрізнені образи і зазвичай сенс їх взаємодії залишається незрозумілим дитині.

Такий стан справ характерний переважно для дітей молодшого віку. У старшому дошкільному та молодшому шкільному віці можливості сприйняття значно розширюються, і до мультфільму висуваються більш серйозні вимоги щодо його змістової наповненості, пізнавально-розвивальної цінності та цілісності представлених образів.

Мультиплікаційне медіа, відіграючи значну роль у становленні особистості дитини, не може бути обійдене увагою і сучасною системою освіти, яка, за словами Н. Гавриш, „повинна випереджати реальну ситуацію роботи дошкільних закладів і початкової школи, йти на крок вперед” [1]. Тому медіа тісно пов'язано з сучасною освітою, яка першочергово повинна базуватися на реаліях сучасного соціального

середовища. Така взаємодія є законодавчо закріпленою, що висвітлено в Концепції впровадження медіа-освіти в Україні (Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150) [4].

Приходимо до висновку, що мультиплікація як складова медіа-простору, потребує суттєвого уточнення свого предмету та смислу. Адже істотні розбіжності у розумінні сутності мультиплікації як засобу розвитку особистості та як розважального медіа-контенту суттєво ускладнюють розуміння її задач та призначення. Балансуючи між розважальним, розвивальним на комерційним складовими, мультфільм не завжди є психологічно корисним та навіть безпечним для підростаючої особистості [3]. Тут варто відмітити таку властивість дитячого сприйняття, як безпосередність, яка обумовлюється умовністю показаного. Тобто дитина фактично не відрізняє художній вимисел від реалій, тобто не розуміє несправжності подій, показаних у мультфільмі. Це необхідно враховувати при перегляді дитиною мультиплікації різкого, агресивного або навіть насильницького змісту, всіляко відмежовуючи її від подібного мультиплікаційного продукту.

Умовність та метафоричність змісту та форми мультфільму тісно пов'язана з його казковістю. „Казка вчить, як на світі жити” – говорить мудрий вислів. А казка, зображена засобами мультиплікації, вчить дитину (в ігровій, доступній для дитячого розуміння формі) основам соціальної взаємодії, тобто стосунків між людьми, особистісного розвитку та самовиховання кращих якостей характеру. Мультфільм не обов'язково повинен бути повчальним (ймовірно, він взагалі не повинен таким бути), однак несучи в собі елементи повчання, завуальовані за процесом стороннього споглядання дитини за уявними персонажами, він має значні можливості морального розвитку підростаючої особистості [5].

До речі, не випадковим найкращими набутками вітчизняної мультиплікації, переважно радянських часів, є саме екранізації авторських та народних казок. Життєва мудрість народу, втілена у яскравій зображувальній формі мультфільму, пояснена доступною для дітей образною мовою з використанням умовності, слугує кращим прикладом засобу морального розвитку особистості малюка [2].

У контексті проблеми дослідження вагому роль має така порівняно нова галузь наукового знання, як медіапсихологія. Її завданнями є вивчення та трактування того, як люди сприймають, інтерпретують, засвоюють, транслюють та використовують інформацію, отриману з медіа-простору. При цьому своїм провідним завданням медіапсихологія все ж бачить виокремлення потенційних переваг медіа та сприяння застосуванню його найкращий можливостей, що безпосереднім чином відбивається на особистості в умовах її перебування у медіа-просторі.

Привабливість медіа, в тому числі мультиплікаційного, полягає у яскравості екранних образів, їх динамічності, емоційній насиченості, що

створює ефект участі у показаних подіях. Часто діти грають в ігри за мотивами мультфільмів, копіюючи улюблених героїв. Це є одним з каналів передачі суспільного досвіду молодшим поколінням, що обумовлює моральний розвиток особистості. Звісно, це відбувається за умови наявності позитивних моральних рис у героя мультфільму чи казки.

Таким чином, моральний розвиток дитини, обумовлений її перебуванням у медіа-просторі, вимагає посиленої уваги до виокремлення шляхів реалізації завдань морального виховання засобами мультиплікаційного медіа. В умовах спрощення змісту інформації, яка надходить до дитини через екранні медіа підвищується необхідність додаткового залучення методів бесіди, пояснення, щоб посилити розуміння дитиною суті трансльованої інформації, а також зусиль по стимуляції процесу засвоєння на противагу пасивному споживанню яскравих зорових образів.

Отже, розвиток особистості дитини в умовах агресивного медіа-простору – одне з ключових завдань сучасної медіапсихології. Мультиплікація як один із найбільш поширених серед дитячої глядацької аудиторії медіа-продуктів потребує, на наш погляд, суттєвої змістової ревізії з метою наповнення її елементами, що сприяють моральному розвитку. Застосування медіа-підходу до мультиплікації обумовлене переважанням у ній ознак сучасного медіа, зокрема, передавання та подання певної інформації, формування єдиного інформаційного простору, безпосередня комунікація з дитиною-споживачем мультиплікаційного медіа.

Подальші наукові розвідки плануються у руслі розширення розуміння мультиплікації як складової медіа-простору та засобу розвитку моральності дитини, а також виявлення конкретних змінних, які характеризують динамічний розвиток мультиплікаційних продуктів на сучасному етапі.

Список використаних джерел

- 1. Биковська А.** Телевізор – ворог дитини? (за матеріалами телевізійного інтерв'ю з Н.В. Гавриш) / Анастасія Биковська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mgm.com.ua/news/televizor-vorog-ditini-televizor-vorog-ditini>. – Запис з екрану.
- 2. Иткин В.** Что делает мультипликационный фильм интересным? / В. Иткин // Искусство в школе. – 2006. – № 1. – С. 50 – 54.
- 3. Козырева Л. Г.** О социально-психологических особенностях детской киноаудитории / Л.Г. Козырева // Юный зритель. Проблемы социологии кино. – М. : Искусство, 1981. – 71 с.
- 4. Концепція** впровадження медіа-освіти в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ispp.org.ua/news_44.htm. – Запис з екрану.
- 5. Лорензини Л.** Дети и мультики / Лоренца Лорензини // Психолог и я. – 1994. – № 12. – С. 4-5.
- 6. Маховская О. И.** Телемания: болезнь или страсть / Ольга Ивановна Маховская. – М. : Вильямс, 2007. –

304 с. 7. **Петрунько О.** Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа середовищі: Монографія / Ольга Володимирівна Петрунько. – Полтава : Укрпромторгсервіс, 2010. – 480 с.

Сітцевá М. В. Моральний розвиток дитини засобами мультиплікації в умовах агресивного медіа-простору

У статті розглядається сутність мультиплікації як детермінанти морального розвитку дитини, а також вплив мультиплікаційних продуктів на особистість в умовах сучасного агресивного медіа-простору. Визначаються особливості мультиплікації як сучасного дитячого медіа, що впливає на розвиток підростаючого покоління.

Ключові слова: медіа, медіа-простір, агресивне медіа, мультиплікація, мультиплікаційний продукт, глядацька аудиторія, моральний розвиток, медіапсихологія.

Ситцевáя М. В. Моральное развитие ребенка средствами мультипликации в условиях агрессивного медиа-пространства

В статье рассматривается сущность мультипликации как детерминанты морального развития ребенка, а также влияние мультипликационных продуктов на личность в условиях современного агрессивного медиа-пространства. Определяются особенности мультипликации как современного детского медиа, которое влияет на развитие подрастающего поколения.

Ключевые слова: медиа, медиа-пространство, агрессивное медиа, мультипликация, мультипликационный продукт, зрительская аудитория, моральное развитие, медиапсихология.

Sitevá M. V. Moral Development of Child by Facilities of Making of Animated Cartoon in the Conditions of Aggressive Media-space

Resume. In the article the essence of making of animated cartoon as determinants of moral development of child is examined, and also influence of the animated products on personality in the conditions of modern aggressive media-space. The features of making of animated cartoon are determined as a modern child's to the medias, that affects development of rising generation.

Key words: media, media-space, aggressive to the media, making of animated cartoon, animation product, spectator audience, moral development, media-psychology.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Докучаєва В. В.